

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Β΄ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΣΧΕΔΙΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΝΟΜΩΝ

ΕΚΘΕΣΗ ΕΠΙ ΤΟΥ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΥ

«Αποζημίωση των θυμάτων εγκλημάτων βίας από πρόθεση» (Εναρμόνιση της Ελληνικής νομοθεσίας με την Οδηγία 2004/80/ΕΚ του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 29ης Απριλίου 2004) και άλλες διατάξεις»

Ι. Γενικές Παρατηρήσεις

Με το φερόμενο προς συζήτηση και ψήφιση Νοσ ενσωματώνεται στο ελληνικό δίκαιο η Οδηγία 2004/80/ΕΚ του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 29ης Απριλίου 2004 «για την αποζημίωση των θυμάτων εγκληματικών πράξεων» (ΕΕ L 261 της 6.8.2004, σελ. 15-18) (στο εξής, Οδηγία).

Τα κοινοτικά μέτρα για την αποζημίωση των θυμάτων εγκληματικών πράξεων εντάσσονται στο πλαίσιο της πραγματοποίησης ενός από τους στόχους της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, που είναι η κατάργηση κάθε εμποδίου στην ελεύθερη κυκλοφορία προσώπων και υπηρεσιών μεταξύ των κρατών – μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (άρθρο 3 παρ. 1 ΣυνθΕΕ), όπως, εξ άλλου, αναφέρεται και στο Προοίμιο της Οδηγίας (σημείο 1 αυτού).

Το πρώτο βήμα προς την κατεύθυνση αυτή έγινε με την απόφαση (κατόπιν υποβολής σχετικού προδικαστικού ερωτήματος) του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (στο εξής: ΔΕΚ) της 2.2.1989 «Ian William Cowan κατά Δημόσιου Θησαυροφυλακίου» (Υπόθεση 186/87, Συλλ 1989, σελ. 00195 επ.), συμφώνως προς την οποία η χορήγηση κρατικής αποζημίωσης σε θύμα εγκλήματος, που προκλήθηκε στην επικράτεια κράτους – μέλους και είχε ως συνέπεια σωματική βλάβη, δεν μπορεί να εξαρτάται από την προϋπόθεση της μόνιμης κατοικίας του θύματος στο κράτος αυτό.

Εν συνεχεία, η Επιτροπή υπέβαλε, την 14.7.1999, ενώπιον του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής, Ανακοίνωση με τίτλο «Τα θύματα αξιόποινων πράξεων στην Ευρω-

παϊκή Ένωση: προβληματισμός για τα πρότυπα και για τα ληπτέα μέτρα» (COM (99) 349 τελικό), και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ενέκρινε την 15.6.2000, σχετικώς με την Ανακοίνωση αυτή, ψήφισμα (ΕΕ C 67 της 1.3.2001, σελ. 304), όπου τόνισε τη σημασία της διεύρυνσης των δικαιωμάτων των θυμάτων.

Στη Σύνοδο του Τάμπερε της Φινλανδίας (15 – 16 Οκτωβρίου 1999), το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο επεσήμανε ότι πρέπει να θεσπισθούν στοιχειώδεις ρυθμίσεις για την προστασία των θυμάτων εγκληματικών πράξεων, ιδίως όσον αφορά την πρόσβασή τους στη δικαιοσύνη και το δικαίωμα αποζημίωσής τους, καθώς και εναλλακτικές εξωδικαστικές διαδικασίες (Δελτίο της 18.10.1999, Συμπεράσματα της Προεδρίας, Κεφάλαιο Β. «Ένας αυθεντικός ευρωπαϊκός χώρος δικαιοσύνης», V. «Καλύτερη πρόσβαση στη δικαιοσύνη εντός της Ευρώπης, σημεία 30 και 32, σελ. 22).

Την 15.3.2001 το Συμβούλιο τόνισε, με την Απόφαση – Πλαίσιο «σχετικά με το καθεστώς των θυμάτων σε ποινικές διαδικασίες» 92001/220/ΔΕΥ, ΕΕ L 82 της 22.3.2001, σελ. 1-4), την υποχρέωση προσέγγισης των νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων κάθε εθνικής έννομης τάξης, προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος της παροχής, στα θύματα αξιόποινων πράξεων, υψηλού επιπέδου νομικής προστασίας και βελτιωμένης υποστήριξης των έννομων συμφερόντων τους, ανεξαρτήτως του τόπου της κατοικίας ή της διαμονής τους (βλ. και την Έκθεση της Επιτροπής της 3.2.2004 (COM (2004) 54 τελικό) που εκπονήθηκε κατ' εφαρμογή του άρθρου 18 της ως άνω Απόφασης – Πλαισίου, όπου παρατίθεται πλούσια σε στοιχεία συγκριτική μελέτη για τα σχετικά μέτρα που είχαν λάβει τα κράτη – μέλη μέχρι την 25.3.2003).

Στο πλαίσιο αυτό, εξ άλλου, το ΔΕΚ έκρινε, με την απόφαση της 5.5.2008 (κατόπιν υποβολής σχετικού προδικαστικού ερωτήματος) «James Wood κατά Fonds de garantie des victims des actes de terrorisme et d'autres infractions» (Υπόθεση C- 164/07, Συλλ. 2008, σελ. I-04143), ότι αντίκειται προς το κοινοτικό δίκαιο ρύθμιση κράτους – μέλους, εν προκειμένω της Γαλλικής Δημοκρατίας, συμφώνως προς την οποία πρόσωπο, ιθαγένειας άλλου κράτους – μέλους (εν προκειμένω της Μεγάλης Βρετανίας), που κατοικεί και εργάζεται στη Γαλλία, αποκλείεται από το ευεργέτημα της αποζημίωσης για τη ζημία που προκαλείται από αξιόποινη πράξη, διαπραχθείσα στο έδαφος τρίτου κράτους, με μόνη αιτιολογία ότι δεν έχει τη γαλλική ιθαγένεια (σκ. 16 και διατακτικό).

Η Οδηγία 2004/80/ΕΚ προβλέπει τη δημιουργία ενός συστήματος συνεργασίας μεταξύ των εθνικών αρχών για τη διευκόλυνση της αποζημίωσης των θυμάτων εγκληματικών πράξεων από πρόθεση σε υποθέσεις με διασυνοριακό χαρακτήρα και τονίζει την ανάγκη δημιουργίας μηχανισμού ικανο-

ποιητικής αποζημίωσης σε όλα τα κράτη μέλη.

Στο πλαίσιο αυτό το προς συζήτηση και ψήφιση Νοσχ εισάγει στο ελληνικό δίκαιο τις εξής ρυθμίσεις:

Συνοιστάται στο Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (άρθρο 1 παρ. 1 του Νοσχ) η Ελληνική Αρχή Αποζημίωσης, συμφώνως προς τις επιταγές των άρ. 1 και 3 παρ. 2 της Οδηγίας, ενώπιον της οποίας ο αιτών αποζημίωση (από εκ προθέσεως έγκλημα βίας) μπορεί να υποβάλει την αίτηση αποζημίωσης και το οποίο αποφαινεται επ' αυτής.

Παρέχεται επίσης νομοθετική εξουσιοδότηση (άρθρο 1 παρ. 4 του Νοσχ) για τη σύσταση, με υπουργική απόφαση, ειδικού γραφείου συνδρομής του αιτούντος κατά την εφαρμογή της ανωτέρω διαδικασίας, με τίτλο «Ελληνική Αρχή Συνδρομής για την αποζημίωση των θυμάτων βίας από πρόθεση».

Η Αρχή αυτή, και δι' αυτής το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, ορίζεται ως το κεντρικό σημείο επαφής μεταξύ Ελλάδος και Ευρωπαϊκής Επιτροπής καθώς και μεταξύ των σχετικών εμπλεκόμενων αρχών, ελληνικών και αλλοδαπών (άρθρο 2).

Με τις διατάξεις του Κεφαλαίου Β' (άρθρα 3 έως και 13 του Νοσχ) καθορίζεται η διαδικασία καταβολής της αποζημίωσης από την Ελληνική Αρχή Αποζημίωσης (ενημέρωση θύματος, προθεσμία αίτησης, υποβολή συμπληρωματικών στοιχείων, ακρόαση σχετιζόμενων προσώπων, σχετικές κοινοποιήσεις, έξοδα διαδικασίας).

Ιδιαίτερη μνεία πρέπει να γίνει στο άρθρο 3 του Νοσχ, το οποίο, εκπληρώνοντας τη σχετική βασική υποχρέωση της Ελλάδας κατ' εφαρμογήν της Οδηγίας, θεσπίζει το δικαίωμα των θυμάτων εγκλημάτων βίας από πρόθεση (τελεσθέντων από 1.1.2006 κατ' άρθρα 18 παρ. 1 του Νοσχ και 18 παρ. 1 της Οδηγίας στην ημεδαπή), τα οποία έχουν την κατοικία ή τη συνήθη διαμονή τους στην Ελλάδα ή στο έδαφος άλλου κράτους – μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σε εύλογη και προσήκουσα αποζημίωση από το Ελληνικό Δημόσιο, και καθορίζει τις ειδικότερες περιπτώσεις κατά τις οποίες γεννάται η ανωτέρω αξίωση αποζημίωσης.

Περαιτέρω, με το άρθρο 8 ορίζονται τα κριτήρια για τον προσδιορισμό του ποσού της αποζημίωσης, και με το άρθρο 9 καθορίζονται ρητώς και περιοριστικώς οι περιπτώσεις κατά τις οποίες το θύμα εγκλήματος βίας δεν δικαιούται αποζημίωση.

Με τις διατάξεις του Κεφαλαίου Γ' (άρθρα 14 έως και 18 του Νοσχ) θεσπίζεται η υποχρέωση των αρμόδιων ελληνικών αρχών και η αντίστοιχη διαδικασία για την παροχή συνδρομής στα θύματα (που έχουν την κατοικία ή τη συνήθη διαμονή τους στην ημεδαπή) εγκλημάτων βίας που έχουν τελεσθεί στην επικράτεια άλλου κράτους – μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά την

υποβολή της αίτησης προς αποζημίωση.

Τέλος, στο Δεύτερο Μέρος του Νσχ (άρθρα 19 έως και 22) ρυθμίζονται διάφορα ειδικά θέματα αρμοδιότητας του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

II. Παρατηρήσεις επί των επιμέρους άρθρων του Νσχ

1. Επί του άρθρου 1 παρ. 2

Η Ελληνική Αρχή Αποζημίωσης, που συνιστάται με το άρθρο 1 του Νσχ, είναι τριμελής και συγκροτείται με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Ως Πρόεδρος της ορίζεται Σύμβουλος του Ελεγκτικού Συνεδρίου, ο οποίος ορίζεται, με τον αναπληρωτή του, από τον Πρόεδρο του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Διερεύνηση απαιτείται σχετικώς, εν όψει των περιορισμών των παρ. 1, 2 και 3 του άρθρου 89 του Συντάγματος.

Συμφώνως προς το άρθρο 89 παρ. 1, 2 και 3 του Συντάγματος «1. Απαγορεύεται στους δικαστικούς λειτουργούς να παρέχουν κάθε άλλη μισθωτή υπηρεσία καθώς και να ασκούν οποιοδήποτε επάγγελμα. 2. Κατ' εξαίρεση επιτρέπεται στους δικαστικούς λειτουργούς [...] να μετέχουν σε συμβούλια ή επιτροπές που ασκούν αρμοδιότητες πειθαρχικού, ελεγκτικού ή δικαιοδοτικού χαρακτήρα και σε νομοπαρασκευαστικές επιτροπές, εφόσον η συμμετοχή τους αυτή προβλέπεται ειδικά από το νόμο. Νόμος προβλέπει την αντικατάσταση δικαστικών λειτουργών από άλλα πρόσωπα σε συμβούλια ή επιτροπές που συγκροτούνται [...], εκτός από τις περιπτώσεις του προηγούμενου εδαφίου. 3. Η ανάθεση διοικητικών καθηκόντων σε δικαστικούς λειτουργούς απαγορεύεται [...]».

Ομοίως και οι διατάξεις των παρ. 2 και 3 του άρθρου 41 του Οργανισμού Δικαστηρίων και Κατάστασης Δικαστικών Λειτουργών (κ.ν. 1756/1988) ορίζουν ότι «2. Κατ' εξαίρεση επιτρέπεται στους δικαστικούς λειτουργούς [...] να μετέχουν σε συμβούλια ή επιτροπές, που ασκούν αρμοδιότητες πειθαρχικού, ελεγκτικού ή δικαιοδοτικού χαρακτήρα και σε νομοπαρασκευαστικές επιτροπές, εφόσον η συμμετοχή τους προβλέπεται ειδικά από το νόμο. [...]». Ο δικαστικός λειτουργός προεδρεύει στα ως άνω συμβούλια ή τις επιτροπές, εκτός εάν μετέχει επίσης υπουργός, υφυπουργός ή γενικός γραμματέας υπουργείου. 3. Η ανάθεση διοικητικών καθηκόντων σε δικαστικούς λειτουργούς απαγορεύεται [...]». Σκοπός της απαγόρευσης αυτής είναι, κατά τα νομολογιακώς κριθέντα, η διαφύλαξη της προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας των δικαστικών λειτουργών αλλά και η διασφάλιση της επικέντρωσής τους στα δικαστικά τους καθήκοντα (ΣτΕ 2890/2007, ΣτΕ 989/2007,

ΣΤΕ 3181/2006, ΣΤΕ 3744/2005).

Συμφώνως προς τη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, ο ελεγκτικός χαρακτήρας συμβουλίου ή επιτροπής «συνάπτεται προς την άσκηση αρμοδιοτήτων οικονομικού ή δημοσιονομικού ελέγχου, όπως σαφώς προκύπτει από τη διάταξη του άρθρου 98 παρ. 1 του Συντάγματος που αναφέρεται στις αρμοδιότητες του Ελεγκτικού Συνεδρίου» (ΟΛΣΤΕ 3503/2009, αδημ.). Ο δε δικαιοδοτικός χαρακτήρας συνδέεται με την τήρηση διαδικασίας ενώπιον του συμβουλίου ή της επιτροπής η οποία «προσιδιάζει σε όργανο που ασκεί οιονεί δικαιοδοτικό έργο (όπως διατυπώσεις δημοσιότητας, κατ' αντιμωλία συζήτηση)» (ΟΛΣΤΕ 3503/2009, αδημ.), «εντός πλαισίου διαγνωστικής και αποδεικτικής διαδικασίας διαμορφωμένης σε πλήρες και άυταρκες σύστημα» (Γνμδ. ΝΣΚ 306/2002). Περαιτέρω κριτήρια συνιστούν ο επιβοηθητικός ή επικουρικός ρόλος των επιτροπών ή των συμβουλίων στην απονομή της Δικαιοσύνης και, άρα, η σύνδεση με τη λειτουργία της Δικαιοσύνης (βλ. Γνμδ. ΟΛΝΣΚ 202/2006) και η ενίσχυση του έργου της, καθώς και ο μη περιορισμός τους σε αρμοδιότητες απλώς συμβουλευτικού χαρακτήρα, (βλ. Γνμδ. Εισ.ΑΠ 8/2002, ΠοινΔ/νη 2002, σελ. 1171 επ.), η έκδοση από την επιτροπή πράξεων με αυτόνομο αποφασιστικό χαρακτήρα και η μη υπαγωγή των πράξεων αυτών σε διοικητικό αλλά αποκλειστικώς σε δικαστικό έλεγχο, η μη αναγωγή της έκδοσης των ανωτέρω πράξεων σε ουσιώδη τύπο έκδοσης διοικητικής πράξης (βλ. Γνμδ. ΝΣΚ 306/2002), η μη ίδρυση και λειτουργία των συμβουλίων ή των επιτροπών στο πλαίσιο της αυτονομίας της ιδιωτικής βούλησης από νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου (Γνμδ. ΝΣΚ 120/2008) κ.ά.. Ο δικαιοδοτικός χαρακτήρας του συμβουλίου ή της επιτροπής πρέπει να διατηρείται αμιγής και να καλύπτει όλο το εύρος του κύκλου αντικειμένων τους, χωρίς να νοθεύεται από αρμοδιότητα άλλης λειτουργικής φύσεως (βλ. Γνμδ. ΝΣΚ 306/2002 καθώς και Γνμδ. ΝΣΚ 716/2001).

Η Ελληνική Αρχή Αποζημίωσης του άρθρου 1 του παρόντος Νσχ διαθέτει χαρακτηριστικά οιονεί δικαιοδοτικού οργάνου με αποφασιστικό χαρακτήρα, το οποίο είναι αρμόδιο να προσδιορίζει την αποζημίωση που καταβάλλεται από το Ελληνικό Δημόσιο στα θύματα εγκλημάτων βίας από πρόθεση, υπό τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στα οικεία άρθρα του Νσχ. Οι αποφάσεις της υπόκεινται μόνο σε δικαστικό έλεγχο, ενώ το γεγονός ότι προβλέπεται υποχρέωση των ανακριτικών, προανακριτικών και εισαγγελικών αρχών να ενημερώνουν με σαφήνεια τα θύματα εγκλημάτων βίας από πρόθεση σχετικώς προς το ενδεχόμενο δικαίωμά τους για υποβολή αίτησης αποζημίωσης με σύνταξη σχετικής έκθεσης σύμφωνα με τους όρους των άρθρων 148 έως 153 ΚΠοινΔ (άρθρο 4 παρ. 3 Νσχ) συνηγορεί υπέρ της άμεσης συνάφειας της Αρχής με τη λειτουργία της Δικαιοσύνης και της αναγνώρισης

σε αυτή επικουρικού ρόλου ως προς την απονομή της και, ειδικότερα, σε ό,τι αφορά την αποκατάσταση της ζημίας των θυμάτων εγκλημάτων βίας. Αλλά και περαιτέρω, όσον αφορά τη διαδικασία που ακολουθείται ενώπιόν της, η Αρχή εξετάζει τις αιτήσεις που κατατίθενται και αποφαίνεται, έχοντας τη δυνατότητα να καλέσει σε ακρόαση τον αιτούντα ή τρίτα πρόσωπα, όπως μάρτυρες, πραγματογνώμονες, για την κατάθεση των οποίων συντάσσεται σχετικό πρακτικό (άρθρο 6 παρ. 1 Νσχ), να ζητήσει να υποβληθούν από τον αιτούντα όλα τα κατά την κρίση της συμπληρωματικά στοιχεία και δικαιολογητικά έγγραφα εντός εύλογου χρόνου (άρθρο 5 Νσχ), να αναζητήσει στοιχεία και πληροφορίες από κάθε άλλη δημόσια αρχή (άρθρο 4 παρ. 4 Νσχ), ενώ, για την επιδίκαση της αποζημίωσης και τον προσδιορισμό του ύψους της, παρέχεται ευρεία δυνατότητα εκτίμησης (άρθρο 8 σε συνδ. με άρθρα 3 παρ. 2 και 3, 4 παρ. 4 καθώς και 9 του Νσχ), η οποία προσιδιάζει σε οιοδήποτε δικαιοδοτικό όργανο.

Επειδή, όμως, κρίθηκε προσφάτως από το ΣτΕ (Ολ. 3503/2009, αδημ.) ότι η Ειδική Επιτροπή του άρθρου 152 του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα (ν. 3643/2006) δεν έχει νόμιμη συγκρότηση, για τον λόγο ότι προεδρεύει σε αυτήν δικαστικός λειτουργός κατά παράβαση του Συντάγματος και, συγκεκριμένως, διότι η Επιτροπή αυτή δεν έχει ούτε ελεγκτικό ούτε δικαιοδοτικό χαρακτήρα, εφόσον η διαδικασία ενώπιόν της «δεν προσιδιάζει σε όργανο που ασκεί δικαιοδοτικό έργο (όπως διατυπώσεις δημοσιότητας, κατ' αντιμωλία συζήτηση)», και επειδή τα δύο ενδεικτικώς μνημονευόμενα αυτά κριτήρια, δηλαδή οι διατυπώσεις δημοσιότητας και η κατ' αντιμωλία συζήτηση, δεν φαίνεται να συντρέχουν εν προκειμένω, αν και συντρέχουν άλλα κριτήρια δικαιοδοτικού χαρακτήρα τα οποία αναλύθηκαν ανωτέρω, κρίνεται σκόπιμη η κατά το δυνατόν πλήρης εναρμόνιση της ρύθμισης του Νσχ με την ανωτέρω πρόσφατη νομολογία του ΣτΕ. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσω της μείας στο Νσχ των δύο, ενδεικτικώς αναφερόμενων, κριτηρίων διαπίστωσης δικαιοδοτικού έργου (θέσπιση δυνατότητας δημοσιότητας και συμμετοχή του Ελληνικού Δημοσίου ως διαδίκου) και της περαιτέρω εξειδίκευσής τους κατά την έκδοση των προβλεπόμενων στην παρ. 1 του άρθρου 17 του Νσχ εκτελεστικών υποργικών αποφάσεων.

2. Επί του άρθρου 3 παρ. 1 και 2

α) Με τις διατάξεις του άρθρου 3 θεσπίζεται η υποχρέωση του Ελληνικού Δημοσίου σε καταβολή εύλογης και προσήκουσας αποζημίωσης (όπως αυτή προσδιορίζεται ειδικότερα με τις διατάξεις του άρθρου 8 του Νσχ) στα θύματα εγκλημάτων βίας από πρόθεση, στην περίπτωση που το θύμα δεν μπορεί να επιτύχει αποζημίωση κατ' άλλο τρόπο, και υπό τις ειδικότερες προϋ-

ποθέσεις που ορίζονται στο άρθρο αυτό. Συγκεκριμένως, καθιερώνεται ex lege ευθύνη του Ελληνικού Δημοσίου με επικουρικό χαρακτήρα. Ο επικουρικός χαρακτήρας της ευθύνης προκύπτει, κατ' αρχάς, από την παρ. 2 του άρθρου 3, που προβλέπει ότι η αξίωση αποζημίωσης έναντι του Ελληνικού Δημοσίου γεννάται σε περίπτωση αδυναμίας ικανοποίησης του θύματος από τον δράστη, αλλά και από την παρ. 3 του άρθρου 8, που ορίζει ότι, κατά τον καθορισμό του ύψους της αποζημίωσης συνυπολογίζονται τα ποσά που τυχόν κατέβαλε στο θύμα, για την ίδια αιτία, φορέας κοινωνικής ασφάλισης ή άλλη πηγή, καθώς και από το άρθρο 10, συμφώνως προς το οποίο το Ελληνικό Δημόσιο, με την καταβολή της αποζημίωσης στο θύμα, υποκαθίσταται στα δικαιώματά του έναντι του δράστη του εγκλήματος μέχρι το ύψος του καταβληθέντος ποσού.

β) Η παρ. 2 του άρθρου 3 του υπό ψήφιση Νσχ θέτει, συμφώνως προς το σημείο 10 του προοιμίου της Οδηγίας, ως προϋποθέσεις για τη γένεση αξίωσης αποζημίωσης των θυμάτων εγκλημάτων βίας από πρόθεση, τις εξής περιπτώσεις: αν ο δράστης του εγκλήματος δεν διαθέτει τους απαραίτητους πόρους για την ικανοποίηση της αξίωσης αυτής, αν δεν μπορεί να εξακριβωθεί η ταυτότητα του και αν δεν μπορεί να διωχθεί ποινικώς ή να του επιβληθεί ποινή. Με δεδομένο ότι ο ελληνικός ποινικός κώδικας υιοθετεί το σύστημα της στενής έννοιας του αυτοργού (βλ. Λ. Κοτσαλή, Γενικό Μέρος ΙΙ, σελ. 700, Χ. Μυλωνόπουλο, Γενικό Μέρος ΙΙ, σελ. 122 επ., ΣυστΕρΠοινΚ Α. Ψαρούδα-Μπενάκη, Εισαγ. Παρατηρήσεις στα άρθρα 45-49 ΠΚ, αρ. 2 επ.), θα ήταν ίσως σκόπιμο να διευκρινισθεί αν στην έννοια του δράστη περιλαμβάνονται και οι συμμετοχοί.

3. Επί του άρθρου 3 παρ. 3

Στην παρ. 3 του άρθρου 3 του υπό ψήφιση Νσχ ως έγκλημα βίας κατά τις διατάξεις του παρόντος Νσχ θεωρείται κάθε αξιόποινη πράξη από πρόθεση που τελείται με χρήση σωματικής βίας ή απειλής σωματικής βίας και έχει ως επακόλουθο τον θάνατο ή τη βαριά σωματική ή διανοητική πάθηση του θύματος. Συνεπώς, στα εγκλήματα βίας κατά τις διατάξεις του παρόντος Νσχ δεν ανήκουν εγκλήματα τα οποία τελούνται με τη χρήση σωματικής βίας, χωρίς όμως να επέλθει ο θάνατος ή βαριά σωματική βλάβη του θύματος, όπως, παραδείγματος χάριν, ο βιασμός (άρθρο 336 παρ.1 ΠΚ) ή η ληστεία (άρθρο 380 παρ.1 ΠΚ), ή η εμπορία ανθρώπων (άρθρο 323 Α παρ.1 ΠΚ) που αποτελεί κατεξοχήν διασυννοριακό έγκλημα (βλ. και σημείο 7 του προοιμίου της Οδηγίας 2004/80/ΕΚ).

4. Επί του άρθρου 8 παρ. 1

Με την παρ. 1 του άρθρου 8 ορίζεται ότι «Για τον προσδιορισμό του ποσού της αποζημίωσης εφαρμόζεται το ελληνικό δίκαιο, όπως συμπληρώνεται με τις ειδικές διατάξεις του παρόντος νόμου». Για λόγους νομοτεχνικής αρτιότητας, θα ήταν ενδεχομένως προτιμότερη η διατύπωση: «Για τον προσδιορισμό του ποσού της αποζημίωσης εφαρμόζεται το ελληνικό δίκαιο, με την επιφύλαξη των ειδικότερων διατάξεων του παρόντος νόμου».

5. Επί του άρθρου 8 παρ. 2 εδ. α´

Συμφώνως προς τη διάταξη αυτή, «Η αποζημίωση καλύπτει μόνο την άμεσα προκληθείσα από το έγκλημα περιουσιακή ζημία και, ιδίως, καλύπτει τα ιατρικά έξοδα και νοσήλια, την απώλεια εισοδήματος και τα έξοδα κηδείας».

Η ενοχή προς αποζημίωση διέπεται, κατ' αρχήν, από τις διατάξεις του Αστικού Κώδικα (ενδεικτικώς, άρθρα 198, 297-301, 914-938). Με το υπό ψήφιση Νσχ θεσπίζεται ex lege περιορισμός της αποζημίωσης, συγκεκριμένη δηλαδή περίπτωση, όπου ο νόμος θέτει όρια στην αποζημίωση και «προβλέπει ικανοποίηση όχι για όλη τη ζημία» (Μ. Σταθόπουλος, Γενικό Ενοχικό Δίκαιο, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα Θεσσαλονίκη, 2004, σελ. 516). Επομένως, στον κανόνα του συγκεκριμένου υπολογισμού της ζημίας καθιερώνεται εν προκειμένω εξαίρεση, κατά την οποία ορίζεται το είδος και το εύρος της αποκαθιστάμενης εκ μέρους του Ελληνικού Δημοσίου ζημίας, ανεξαρτήτως της πραγματικής της έκτασης.

Το Δημόσιο υποχρεούται να αποκαταστήσει μόνο την περιουσιακή ζημία και, ως εκ τούτου, αποκλείεται η αποκατάσταση ζημίας εκ της βλάβης μη περιουσιακών αγαθών, δηλαδή η χρηματική ικανοποίηση για ηθική βλάβη.

Ειδικότερα, η παρ. 2 του άρθρου 8 αναφέρεται στην «άμεσα προκληθείσα από το έγκλημα περιουσιακή ζημία». Αν και άμεση καλείται στη θεωρία (βλ. ενδεικτικώς, Απ. Γεωργιάδη, Ενοχικό Δίκαιο, Γενικό μέρος, εκδ. Δίκαιο και Οικονομία Π.Ν. Σάκκουλας, 1999, Αθήνα, σελ. 140) η ζημία που επέρχεται ως συνέπεια αυτού καθαυτού του ζημιογόνου γεγονότος που προκλήθηκε από τον δράστη της προσβολής, χωρίς τη μεσολάβηση άλλου γεγονότος, εν τούτοις ο όρος εν προκειμένω φαίνεται να χρησιμοποιείται για να υποδηλώσει τη ζημία που τελεί σε άμεση αιτιώδη συνάφεια προς το ζημιογόνο γεγονός. Τέτοιες ζημίες αποτελούν ιδίως τα ιατρικά έξοδα και τα νοσήλια.

Εξ αντιδιαστολής προς την ανωτέρω διατύπωση της παρ. 2, προκύπτει ότι η αποζημίωση εν προκειμένω δεν καταλαμβάνει, κατ' αρχήν, τις έμμεσες ζημιές. Τέτοιες θεωρούνται οι απώτερες ή απομακρυσμένες ζημιές, τις οποίες συνεπάγεται το ζημιογόνο γεγονός για τον προσβληθέντα (βλ. Απ. Γεωργιάδη, ό.π., Αθήνα, σελ. 140).

Εξαιρέση από την αποζημίωση μόνο της «άμεσα προκληθείσα[ς] από το έγκλημα» ζημίας εισάγει η εν λόγω διάταξη με την πρόβλεψη κάλυψης και της «απώλειας εισοδήματος». Η απώλεια εισοδήματος, όπως, λ.χ., η απώλεια ημερομισθίων από τη μη εργασία ή οι επιπτώσεις στην επαγγελματική δραστηριότητα του θύματος, που συνεπάγονται περιουσιακή ζημία, αποτελούν έμμεσες ζημίες, που όμως εν προκειμένω καλύπτονται ρητώς.

Περαιτέρω, από την ίδια ως άνω διατύπωση της παρ. 2 του άρθρου 8 («άμεσα προκληθείσα από το έγκλημα περιουσιακή ζημία») προκύπτει ότι, κατ' αρχήν, καλύπτεται η ζημία του αμέσως ζημιωθέντος προσώπου, συμφώνως με τον κανόνα ότι στο πλαίσιο της αδικοπρακτικής ευθύνης δεν αποκαθίστανται κατ' αρχήν οι ζημίες τρίτων.

Έτσι, προκύπτει ότι δεν καλύπτεται η ζημία κατ' άρθρο 928 εδ. β' ΑΚ (υποχρέωση αποζημίωσης εκείνου που κατά τον νόμο έχει δικαίωμα να απαιτεί από το θύμα διατροφή ή παροχή υπηρεσιών), σε περίπτωση θανάτωσης του θύματος, και κατ' άρθρο 929 εδ. β' ΑΚ («Υποχρέωση αποζημίωσης υπάρχει και προς τον τρίτο, ο οποίος είχε κατά το νόμο δικαίωμα να απαιτήσει την παροχή υπηρεσιών από τον παθόντα και τις στερείται»), σε περίπτωση βλάβης του σώματος ή της υγείας του θύματος.

Κατά ρητή όμως εξαιρέση από τη μη κάλυψη της ζημίας τρίτων προσώπων προβλέπεται στην παρ. 2 του άρθρου 8 του Νσχ ότι καλύπτονται και τα έξοδα κηδείας (βλ. και ΑΚ 928 εδ. α'), τα οποία υποχρεούται να καταβάλει εκείνος που, κατά νόμον, βαρύνεται με αυτά (λ.χ. κληρονόμοι, σύζυγος, γονέας).

Ειδικώς επί του ζητήματος της κάλυψης της απώλειας εισοδήματος θα μπορούσε να υπάρξει προβληματισμός εάν το θύμα έχει τη δυνατότητα να επανέλθει με νέα αίτηση σε περίπτωση περαιτέρω ζημίας (μη προβλέψιμης κατά το χρόνο υποβολής της πρώτης αίτησης) ή ουσιώδους μεταβολής των συνθηκών επί των οποίων βασίσθηκε η απόφαση της Αρχής (πρβλ. το άρθρο 334 ΚΠολΔ περί μεταρρυθμιστικής αγωγής).

6. Επί του άρθρου 9 περίπτ. 6'

Με τη διάταξη αυτή ορίζεται ότι το θύμα δεν δικαιούται να λάβει αποζημίωση από το Ελληνικό Δημόσιο, μεταξύ άλλων, στην περίπτωση που «υπαίτια παρέλειψε ή καθυστέρησε να καταγγείλει εντός πέντε ημερών την εις βάρος του τελεσθείσα αξιόποινη πράξη, με αποτέλεσμα να δυσχερανθεί η διακρίβωση της ταυτότητας του δράστη». Εν προκειμένω θα μπορούσε ενδεχομένως να τεθεί προβληματισμός σχετικώς με το εάν ο αποκλεισμός της υποχρέωσης του Δημοσίου για αποζημίωση στην περίπτωση αυτή υπηρετεί την αρχή της αναλογικότητας, και εάν, πάντως, η παράλειψη ή καθυστέρηση καταγγελίας εκ μέρους του θύματος, η οποία έχει ως αποτέλεσμα τη δυ-

σχέραση της διακρίβωσης της ταυτότητας του δράστη, θα μπορούσε να αποτελέσει παράγοντα περιορισμού της αποζημίωσης.

7. Επί του άρθρου 11

Συμφώνως προς το εδ. α' του άρθρου 11 του Νοσχ, «Η Ελληνική Αρχή Αποζημίωσης κοινοποιεί την απόφασή της στον αιτούντα».

Δεδομένου ότι κατ' άρθρο 10 της Οδηγίας «Η αρχή απόφασης κοινοποιεί την απόφαση [...] το συντομότερο δυνατόν μετά τη λήψη της [...]», θα ήταν ενδεχομένως σκόπιμο να τεθεί προθεσμία εντός της οποίας πρέπει να λάβει χώρα η ως άνω κοινοποίηση.

Περαιτέρω, δεδομένου ότι στο άρθρο 12 του Νοσχ προβλέπεται η άσκηση προσφυγής εκ μέρους του Ελληνικού Δημοσίου κατά της απόφασης της Αρχής, τίθεται το ζήτημα του χρονικού σημείου εκκίνησης της (εξηκονθήμερης κατ' άρθρο 66 παρ. 1 ΚΔΔ) προθεσμίας για την άσκησή της. Προκειμένου να μην ανακύψουν, όχι μόνο ερμηνευτικές δυσχέρειες σχετικώς με τον χρόνο και τον τρόπο της αποδεδειγμένης πλήρους γνώσης της απόφασης εκ μέρους του Ελληνικού Δημοσίου, αλλά ούτε και λειτουργικά προβλήματα κατά τη διαδικασία ανάθεσης της υπόθεσης σε Δικαστικό Αντιπρόσωπο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, θα μπορούσε ενδεχομένως να προβλεφθεί η υποχρέωση της Ελληνικής Αρχής Αποζημίωσης να κοινοποιεί την απόφασή της, όχι μόνο στον αιτούντα, αλλά και στο Ελληνικό Δημόσιο.

8. Επί του άρθρου 12

Το άρθρο 12 προβλέπει ότι η απόφαση της Αρχής, ως άμεσα εκτελεστή ατομική διοικητική πράξη, υπόκειται σε προσφυγή εκ μέρους του αιτούντος και του Ελληνικού Δημοσίου «ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου».

Πράγματι, έχει κριθεί νομολογιακώς ότι η διοικητική αρχή μπορεί, κατ' εξαίρεση, να ασκήσει ένδικο βοήθημα κατά πράξης διοικητικού οργάνου («ενδοστροφής δίκη»), στην περίπτωση που αυτό προβλέπεται ρητώς από νομοθετική διάταξη (ΣΤΕ 4703/1996, ΣΤΕ 4818/1988, ΣΤΕ 3681/1987, ΣΤΕ 2076/1978, ΔΕφαθ 4/2008), χωρίς αυτό να αντίκειται στο Σύνταγμα (ΣΤΕ 3330/2001, ΣΤΕ 4119/1983), το δε πρόσωπο, στο οποίο αφορά η πράξη, καθίσταται κύριος διάδικος.

Περαιτέρω, το άρθρο 12 του Νοσχ θα μπορούσε, για λόγους νομοτεχνικής πληρότητας, να αναδιατυπωθεί ως εξής: «Κατά της απόφασης της Ελληνικής Αρχής Αποζημίωσης επιτρέπεται η άσκηση προσφυγής στον αιτούντα και στο Ελληνικό Δημόσιο ενώπιον του αρμόδιου Διοικητικού Πρωτοδικείου».

Τέλος, επισημαίνεται ότι η σχετική αξίωση του θύματος εγκλήματος βίας κατά του Ελληνικού Δημοσίου, όπως αυτή θεμελιώνεται βάσει των διατάξε-

ων του προς ψήφιση Νσχ, δεν δύναται, κατ' αρχήν, να ικανοποιηθεί ευθέως με ένδικο βοήθημα, δεδομένου ότι, κατ' άρθρο 71 παρ. 5 εδ. α' ΚΔΔ, «Η ευθεία αγωγή είναι απαράδεκτη στην περίπτωση κατά την οποία, για την ικανοποίηση της σχετικής αξιώσεως υπάρχει, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις, αρμόδιο να αποφανθεί όργανο της Διοίκησης με την έκδοση διοικητικής πράξης».

Αθήνα, 7.12.2009

Οι εισηγήτριες
Αθανασία Διονυσοπούλου
Αθηνά Κοντογιάννη
Επιστημονικές Συνεργάτιδες
Μαριάνθη Καλυβιώτου
Ειδική Επιστημονική Συνεργάτις

Ο Προϊστάμενος του Β'
Τμήματος Νομοτεχνικής Επεξεργασίας
Στέφανος Κουτσουμπίνης
Επ. Καθηγητής της Νομικής Σχολής
του Πανεπιστημίου Θράκης

Ο προϊστάμενος της Β' Διεύθυνσης
Επιστημονικών Μελετών
Αστέρης Πλιάκος
Αν. Καθηγητής του Οικονομικού
Πανεπιστημίου Αθηνών

Ο Πρόεδρος του Επιστημονικού Συμβουλίου
Κώστας Μαυριάς
Καθηγητής της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών